

HERRANZANIA

Ruwotəmanzə:

Waziri Kashim Alkali

Nzətəgatko: Tijani El-Miskinbe

Yerwa, Borno State, Nigeria

SURONZE

SURONZE -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iii
ASKERA WAZIRI KASHIM ALKALIBE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	- v
NZETEGATKO TIJANI EL-MISKINBE-	-	--	-	-	-	-	-	-	-	vi
English translation of Introduction by Tijani El-Miskin										
BABU 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
BABU 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
BABU 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
BABU 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
BABU 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
BABU 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
BABU 7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
BABU 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
BABU 9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
BABU 10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
BABU 11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
BABU 12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22

ASKERA

Kitawu adəga dawartəro, kasadə M. Tijani El-Miskinbe lajimnge ganagənyiro fuwutənzəro bana cido. Səmbarənyiro ngənəwu gozə kitawudəbe karewa laa badiaramnzəbe məradəzənaso mamazə, adəbe ngawon zəga suru, nashawa laa Futu Ruwobe Kərtilo Kanuribe bəlindero ruwozəgə kuru nzətəgatkə (Introduction) kitawudəbe ye ruwowono. M. Tijani El-Miskinro wudəga saawu adəbedəro askərə ngənəwunzə adəga laadarro shiro yitagatkəgəkinma təmmaro takənyi.

WAZIRI KASHIM ALKALI

NZETEGATKO

Waziri Kashim Alkali Mahmude kitawunzə, “Hawar Herranzaniabe” adə ferno kura Riwaya (Novel) təlam kanuribelan ruwotəbe ferzəna. Tai dazə kəladən ganagənyiro ngənəptə duwo tawatkono. Adə ye awo gadegənyi, Fasal Adabbe (Literary Form) shiro riwaya saimadə ruwowu zamanbe shiga jarabsa ruyende. Awo Riwayaga samundəma ye hawar Mai Idris Alaumabe kam Trinidadbe laa Daxter Lyndersay saidəye ruwozə Dr. Muhammad Nur Alkali-a ande kəlande-a fasarnyenadə-a kuru Dr. Muhammad Lawanbe kitawunzə Lətəlan Gana Badə-a. Amma kitawu Lyndersaybemadə gədیمانزə Kanurin gənyi ruwogatə kuruman təmmaro Riwayagənyi kəngəshi (Drama) wonya. Kuru kitawu Dr. Muhammad lawanbedə ye naptə Sira (Biography)–ben kara. Awo riwaya nəm gulledə wande kure zaman bərni Gazargamuben Ajami laan ruwozana duwo fodunyendega nonyende amma kərmaadəro shi adəma nonye. Kitawu M. waziri Kashim Alkali Mahmudbe adə alaman naptə Riwaya Gargambe (Historical Novel) – lan kara. Am Riwaya ruwotən tamamnzaa au nuwanzaasobe tigə ye səsangin kuru Adab Afrikabe (African Literature) yero sərgai ganayi sərgairo təmatəgəna.

Ruwoma kitawu adəbe shi kəlanzədə ye Fato Radio Yerbaben cidajin kuru shi kam ngəli ganaa ngənəwu ngəwua. Kitawu adən nguron kitawu gade ye ləpsəna sunzə: Tartip Fuwura Allamtəbe. Kəla Dələwuwa kəra Gultəgəben (Teaching Methods) ruwowono. Sandi indi adən nguronman kitawu gargam Afrikabe kəla dawartəben kara, kuru Riwaya ye gade badizəna.

Kitawunzə adə kərama tamtamnzəro kərajin-a kulashima təlam-a
adab-abe-a gargamma-a sammaro awo kapkəgəm mowobero waljinro
təmatəgəna, kuru adab Kanuribe ruwowata bənaro majində sangobe
halro kitawu adəye zaumaro banaziyin.

Tijani El-Miskin 1/9/1997

University of
Maiduguri, Nigeria

English translation of the above Introduction by Tijani El-Miskin

INTRODUCTION

This book of Waziri Kashim Alkali Mahmud, “The History of Herranzania”, has laid an important foundation for novel writing in the Kanuri Language. He has worked extremely hard in order to produce this book. This is due to no other reason than that contemporary writers have not attempted to write a Kanuri novel previously. Some narratives that resemble the novel are “Mai Idris Alauma” written in English by a Trinidadian citizen by the name of Dexter Lyndersay. Dr. Muhammad Nur Alkali and some of us have translated this work into Kanuri. It is not a novel but rather a drama. Another work, “Lətəlan Gana Ba:” by Muhammad Lawan, is quite compelling but is not really a novel either, but rather a biography. We have not really seen any previous work that is like a novel, though perhaps in the olden days, in the City of Gazargamu, a novel may have been written in ajami script which we have yet to discover. Therefore, for now, this book “Herranzania” is really the only novel that we know. This book by Kashim Alkali Mahmud is more like a historical novel. I

hope that it will motivate those who are interested to turn to novel writing, which would also be an important contribution to African literature. The writer of this book himself works with Borno Radio Corporation, and he is a young energetic person. Apart from this book, he also authored another book entitled “Methods for teaching students”. Since then he has begun preparing to write another novel,.

I hope that this book will be a welcome development for our Kanuri language readers, i.e. those who read for the passion of reading. We hope that this will contribute to the revival of written Kanuri literature which has not been thriving in the past.

Tijani El-Miskin

1/09/1997

University of Maiduguri

BABU 1

Dunya sa araskə kajiribe kalkallan nji samibe dunoa sutsəwo. Garuso ləmanso kada nji dunoa adəye loruloruzo. Amma nji adəbe zəptənzədəro am lardəbe samma kurnotana.

Bəla duwone nji adə fizənadə Manda-a da-alan bowozain. Daji am Manda-a da-a-sobe caman dawarta kulowanza fərafərazana adə nankadəro njidə mazain duwone mafiario cuduro. Suwa bayabaya am sammaso kulonza natoro coluwo.

Ya Fana feronzə collu kariye gulzaində-a kulonza barezain duwo, fero collu kariyedəye ngəwul bolabola curo. yanzə Fanaro. “Ya wu ngəwul fandəski yake kuwuinyi ngəwulnzəro bəntəgənadəro kolwuske kaljin.” wono Ya Fanaye.

“Lala wande andero kutura masaami tok nanzə rumman kolle. “ wono.

“Ya martəgəne kolle yadəke.” Yanzəye wono..

“Nanəmin gonəmiga’ sə napkano. Dunya kajirzə fatoro wolgatanya, daji collu ngəwulnzə gozənadə kuwinzə ngəwəlnzəro bəntəgənadəro koljiwo.

Kawu mewun indin cipro kuwuiye ngəwulnzəro bənzəgə ngəwul karaalan saudənadə-a kunteyro kalwono. Kalwononyama ngəwul karaalan saudəna madə duli sənana kuwuiyedə samma səndə dawono. Darelaro kuru ya kuwuibedə gozə faksəwo. Ləmanwa fatodəbe feso, kanyiso, koroso sammaso səndə dawono. Kuru adəgaima am fatobe - Yaso, awaso duliso ngudoye adə səndə dawono.

Ngawo adəben am bəlabə sammaso səndə, abima gapsənyiro. Amma yaye ngudo adəye am anyi ngaso səndə dawonos, fero Karibe dəga səwandənyi. Sokku ngudodəye awo anyi sədinladən. shi ferodə gəratə ləmanwanzə sapsə bəladə suluwu kolwono. Kuru adəgaima maləm kura falye maləm - maləmnzə sədə hatta fərodə-a burwozə suluwuna.

Daji abiso ngudoye səndə dazənarə asuwononyə, Karibega farzə kaduta badiwono. Farzəna lejin, lejin, lejin duwone feroga nazəwonyə shiro wono, “Collu gana she karibe Collu gana she!” wono.

Colluye wono, “Ngamnyi bolboldəro ra kəriinyi bewubewudəro ra, fəryi bididəro ra, kalimonyi zaridəro ra, Cirnyi Mangudəro ra, maləm lejindoro?” wono.

Ngudoye shiro waltə, “Yaye gana she karibe callu gana she.” wono. Colluye ngamnə bolboldə shiro gozə gəpciwonya gozə fədək səndo. Səndə dawononya, waltə kuruman, “Callu gana she Karibe callu gana she”. qono. “Callu.” wono

“Ngamnyi bolbol gərimi, kəriyi bewubewudəro ra, Fernyi bididəro ra cirnyi Mangudəro raw u kəlanyi Colludəro ra maləm lejindəro?” wono.

“Yaye gana she Karibe Collu gana ndol.” Wono. Cabedəgai calluye shiro kərinə bewubewudəga gozə gəpsəwonyama ngudoye gozə kuru fədək cindo. Adəgai duwone fal falmben ləman Callube sammaso səndə dawono. Kuru shi kələnə calludə yega gozə səndo. Ngudo daji farzə maləm tilonə lejindəga kaduwono.

BABU 2

Maləm məradənzəma baro lejin duwo shiro ngudoye najiwo. Maləmye ngudoga suronya, daji shiye tusu laa kərawono. Ngawo kərazənaben daji ngudo shima fitənəma shində, kalkalro pok kalgatə.

Ngawo kaltənabelan awo səndəna woso ronzaga zam zam colowo. Colowonya, daji amsodə na maləndəbero kasho. Amye maləmro ada ande nyima Mainde wo kuwamidə are lenyiwo andero bəla bəlin mane ada. Maləmye kasatsə fuwuro kozə shiga kənga badiyada. Lezain, lezain, lezain, adəgai duwone na laa sawondonya daji maləmye na adə shima ngəla wo bəla kongnyewo wono. Maləmye wono dalil duwone na adə lardəro karngənədə, sədidə nyamaa ye herra ye nankaro wono.

Maləm duwone awo adə nga sədənədə shiga Gonyi Lonsurlan bowozain. Shi Gonyi Lonsur adə luwuran zauro nozəna kuru adəgaima ilmu ye nozəna.

Ngawo bəla bəlin ganazənabelan Gonyi Lonsurye am sammasoga dandallan bowozə sapkano. Am saptanabe ngawolan, daji Gonyi Lonsurye wono, “Jamaso waccirewo.” wono. “Dalil duwone nandiga sammgana adə shima daji nandiye wuga Maindoro karsəwa adə wuye zauro kurnotəkəna,” wono. “Amma wu nəmkərmaidəga kasatnge kəlaro gongənyi.” Wono. “Daji adə nankadero, namnyiwo shawartaiya Mai-a Waziri-a surondelan galanyeiya andega sonotə, adə basro nandiga mawoko.” Wono. Amye ci tiloaro,

“Adə zaumaro ngəla, adə zaumaro ngəla.” Ada, daji sandiye shawariro namgada. Suwa am indibe kargada. Kam faldə sunzə Usman Zarami faldə ye Kolo. Am indi karzana adə bəlanza burwobeladən maskuwa kəriwube. Amwa indi adən,

Usman Zaramidə shima zauro amsoye saraana wo. Adə nankaro shawarta Usman Mairo kargada, Kologa Waziriro sado. Daji am bəlabə sammaso, Ala Wazirinde-a Mainde-aso gənazə sa targata.

Bana am bəlabelan Mairi kura sanandə Mai Usman gagə namgano. Kuru adəgaima Waziriri ye sanandə Waziri Kolo gagə namgono. Daji ngawo adəbelan talaawa bəlabeso ye fanza sanasanandə napkada. Gonyi Lonsur ye fanzə fute bəlabelan sənandə napkano.

Ngawo adə sadə dazənabelan, kawu mewu sətənya, Mai Usman-a Waziri Kolo-a shawargata. Shawarinza adə kəla duwone kunguna manəm lardəga noto-a, wanjirwa lardəbe-a shara kura lardəbe-a karta-a su lardəbe manəm yikko-aben cado. Mai Wazirinzə-a

shawargatanya daji wazənanzəa waidə jama dandal Mairibero bowogada. Ngawo ndua-nduanaaso isa saptanaben jam citonya daji Mai Wazirinzə fuwulannaro suro mairibelan coluwo. Nduso sərın napkano Mai curonya.

Maiye yallanzəro: “Ku lardənde napsənədə kawu mewu.” wono. “Amma awo duwone andega shiwalsaimadə shima mukkondelan kunguna lardəga notobe bawo. Adə nankadəro ndu yaye harajiro gursu fal, fal sutuluwu.” Wono.

Ngawo adəben Maiye amnzəro mana lardəwa duwone shiye suworə lardənzəro bana sadin sa wadətaanabe manajio. Maiye wono, “lardəwa andero bana kungunabe sadin sa wadəsaanaso mbeji. Lardəwa adə sandima Fizzan-a Tunishiya-a kuruson Yaman-a”. wono. Maiye wono, “Lardəwa anyi karewanza lardəndero zuwaza taman butualan amndesoye casawin.” Wono. Maiye kuruson waltə “Shara kura lardəbe-a wanjirwa-a kartadə wajib.” Wono. Maiye wono. “Wanjirwa-a Shara kura lardəbe-adə suro kawu yakkəbelan kartin.” Wono. Ngawo adəben wono, “Lardənde sunzə fulaibe bawo. Adə nankadəro, kuwan fuwulan su lardəndebedə Herralan bowotin”. wono. Barganzəbe wono, “Adə dalilnzədə loktu duwone maləm kura lardəbe, Gonyi Lonsurdəye ilmunzəlan amdega shimosa sədinde adə fandaladən andero “ Na adə shima herrawo.”wono. Adə nankadəro daji herradə shima su sədindebe wo”. Wono. Fajarrowo sə daji jama taruwono. Nduso na cidanzəbero walgatə.

Arabibe kərazanasobelan Shara lardəbe kura-a adəgaima Wanjirwa sandi kam tulur-a kargada. Ngawo adə sadənabelan kura sədia shara lardəbelan sharawa kam araskə gənagada. Wanjirwa duwoni karzana adə sandima.

1. Zanna Baitəmbalma.
2. Zanna Diyama.
3. Zanna Dujima.
4. Zanna Nəlewama.
5. Zanna Wawurma.
6. Zanna Gairuima.
7. Zanna Sandima.

BABU 3

Ngawo Wanjirwa karzanabelan, daji Zanna baitəmbalma kunguna harajibe sapkono. Kunguna taadir gursu dəwu falgai sapkadanya, Zanna diyamabe larde Yamanbero hapkatə. Bəlaworonzə adə nəmka indi kate lardənza Herra-a Yaman-abe dunoatəgə-a kuru adəgaima kunguna duwone Yamanye Herraro cinsə wadəro gozənadə-abe kəlan.

Zanna Diyama kawu mewu Yamanlan sədo. Mai Yamanbe Herraro kunguna gursu yor yaskə kənjo wadəwono. Soku Wanjirdə fatoro waltiyama Yamanye kungunadə zuwajin. Kuruson cotro nəmyaana kate lardənza indi adəbe dunoatəgə nankaro cimawa zuwatain.

Zanna Diyama ngawo kawu mewuben fatoro walgatə. Ngawo Wanjir adə isənaben kawunzə wuskuadə Yamanye gursu yor yaskədə zuwawono.

Mai hukumanzəa kunguna sawandəna adəlan awo faidaga ngəwu sado. Kuru adəgaima ngawo kawu ganabelan Arabiwaso lardə Yamanbelan kasuwuwa Herrabero kənde badibadigada.

Am Herrabe sammaso kurnotana kəla duwone gana laa fuwutə badizanabeladən. Arabiso lardə Yamanbelan lamarnza kasuwubero Herraro kənde badibadizanasodə faidawa ngəwu ngəwu Herraro sawudəna. Lamar kasuwubedəma tokro kolləmiya ye, suro Arabiwa isain adəben maləmwaso am kəla kərməsələmben ngənəptəwuso mbeji.

Maləmwə anyi bana taidaza sadə am ngəwu kəra Mammadiabero tamuna. Kuruman Arbiwa duwone kəla kərməsələmbelan tarai ciza dazanamasodə am ngəwu shimoza məsələmzaana. Ca burwolan Məsələmwə suro Herrabelan mbeji yaye, sandi ngəwu gənyi. Am laasodə suroga sandi Məsələm, amma dəlfuwa kərməsələmbə ndasoma sadinba wo.

Maləmwə Isəlambe anyi taidazə Mələm kura lardəbe, Gonyi Lonsurye sandiga ardizəna. Mələmwə anyi, Gonyi Lonsurga saadə fato Kəməbe Makkadəga gadegade yaskəro fəlejaa. Letənzə kən indimiladən, Massarro dazəgə maləmwə Misərabega kəla kusotoram am Herrabe Masar ziyaratəwubelan nyimegada. Lamar kusotoram ndə tandobedə darye Wamjir diyabe lezə dumowajiwo.

Ngawo Gonyi kura lardəbe, Gonyi Lonsur hajjilan waltənaben shiye ngənəptə Mashidiwa ngəwu suro lardəben sanandəna. Nawo adə sədənabelan shiye Mai lardəbe, Mai Usman-a Wazirinzə Kolo-a səkkə hajiro legada. Kəla duwone awo Gonyi Lonsurye sədəna adəben saa yaskə citonya, suro lardəbelan Maləmwaso muwajirwaso ngəwu fəlangada.

Ngawo awowa anyi sādānabelan tussunyi Gonyi Lonsur Alabenzə sərambo. Nasha ilmubelan Herra fuwuzənadəgai, nasha kasuwubeladə yen fuwuzəna Arabiwadə futamelan. Arabiwa Yemanbedə lardənza Yemanbelan karewa mulfubeso, bormususo, kitawuwa kərabeso sawudə am Herrabero taman kəske, kəsken sakaladəyin. Am Herrabedəye saadə karewadə tamannaro mashinzasoro sakaladəyin.

Daji kuru Arabiwadəye Herralan mandaso, kəlwuso, kənjiso taman butulan casawu lardənzaro waltain. Sandiye kəlwuso, kənjiso, mandasodə taman zauzauro kəmaskinnzaro sakaladəyin.

Adə nankadəro am Herrabedə ilmu-a ləman-a samma ganto badigada. Suro saa adəben Herraro fəte-a gədi-a yala-a anəm-a sammason am kənde badigada nyamanzə nankaro. Herra suro saa 1775 belan kəryedən zauro sunzə suluwo.

BABU 4

Mai Usman kura lardäbe-a Wazirinzä-a shawari sado këla duwone cima larde Fezzan-a Tunishiya-a Yeman-a Wadai-a Darfur-a Garalbone-a lardäwa gade-aben. Shawari adäga dunoatägäro Zanna diyama kwa donyi shima lamarwa bärämin diyanbe kurumadäga hukuma lardäbe shiga sunotä lardäwa cima faltaiya saraaanadäro ziyara yado badiwono.

Suro këntagä falbelan lardäwa sammaso fomzä suro walgatä. Ngawo waltänaben daji wanjir diyamabe gulwono, “lardäwa ziyara yakänawoso cima faltägäyyenro kasatsana.” Wono. Kawu yaskä citonya, cayedägai am wurawa hukumabe shawari sadä suro am gana ilmuasobelan cima këre këreza lardäwa shawartanadäro zäwa zäwajaa. Cimawa bëlin bëlin karzana anyi sandima:

1. Shettima Ngolloma.
2. Shettima Diwadiwa.
3. Shettima Santalma.
4. Zanna Arjinoma.
5. Usman Sullomami.

Am anyi sammaso fuwu Maibelan alwashi zawu cidanza kalkalro sadin sa wadä goza lardänza cidabero hapkata. Adä Herraye sädänadä tussänyi lardäwa gapsänadäye Herraro cima zuwazuwajaa.

Herra cabe baro amso saptäa badijaa nyamanzä nankaro. Arabiwaso am sällämso diwi indiro Herraro sawur sawudin. Adägaima kärmäsäläm ye tawatkano. Malämwa ngäwu kitawuro maskutu badizana. Adägaima Herra wuratä sädin nasha ilmu-a kasuwu-abälan duwone daji lardälan haraji alama kunguna taadir gursu däwu diyangai sapkada. Sapkadanya, Mai Usmanbe rämus kungäna harajibe adä zäwu dawono.

Adä Maiye sadonya am lardäbe këladän manatä badigada. Amma adä yaye Maiye alangoro baksägä awo adäga njessaa namgada. Adä sädänadä tussänyi zäläm laa shiro Bello gulzaidä nämzäläm naga kozäna sädo. Bello-a yallawanzä-a alama fewa mewun luko yaskän gai ndalgada.

Dalewaso dowoliwa këla cimeso shi barwuwa anyibe zaa nazaa sandiga sata. Daji Bello yallawanzä-a Herraro saudä fuwu shara kura lardäben sharanza diworo gänagada. Shara kamzailan am Bellobe ngawomelan leza Mai Usman risagada. Adä sodonya daji Mai shararo

manazagə, Bello zaləm kura adəro afima sadənyi kolgada. Daji darye Mai Usmanga ngajizana də amsoye hawarlan fangada.

Mana adəga am wurawu lardəbesoye majilasro sasakkə shawari sadə Mai Usmanga kərmailan səlgada. Sokkudəman daji Zanna Dujima kwa duwonyi shima wanjir kam awo diwi sədiya dunnəm lardəlan tuluwomadəye shiga yokkono. Ngawo shiga duzanaben shi ye lezə Wadailan namgono.

Mai Wadaibedə caman sawanzə. Adə nankaro Mai Wadaibe fato ngəla shiro cə napkano. Herralan Mai bəlin susu Mai Usmanbero galagada. Mai bəlin adə sunzə Mai Ahmad. Mai Ahmaddə shi kam Mumin ye kuru adəgaima kam amsolan tamtanzəa ye.

BABU 5

Ngawo Mai Usman səlzanaben Maiwa Wadaibedə Herra wata badigada. Hatta cima Herrabe, Dawalemidəga goza sa gowada. Adəgaima kəntagə wusku sətunya, hukuma Wadaibe dawartə askərwanzə Herraro zəwajiwo, lenəm Herraga kəriwunəm bum Mai Usman cabedəgai Maitəgəro.

Herra hawar adə fangononya, askərwanzə cip dawarzə, kazalla Ndoska Kəlanjibega kura kəriwubero galaza dawarta namgada. Askərwa Herrabedə rashidi am yor yaskəga karuson bəne farai lardə jezain waras wazain. Adəgaima askərwa Wadaibedə ye sandi am yor dewumaga kozəna.

Dunya dərtə dərtə lainyilan askərwa Wadaibe Herraro kərigəro kasho. Daji askərwa Herrabe am yor yaskə adə askərwa Wadaibe am yor dewumaga kozəna adəga suro kawu yaskəbelan nyet loruza dawono.

Herra ngawo Wadaiye zəwunaben Kazalla Ndoska kəlanjibe kwa shima kazalla kəriwube wodə fuwu gərjinna leza bərnı kura Wadaibero səram gagagə Mai Wadaibega rap muskoro sata shiga fərsəna kərigəbero shiga gowada. Adəbe ngawon Herraye Wadaiga sədinzəro kalakono. Saa woson Wadairo haraji gənazəyin. Herraye kənasar adə cidonya lardə shiro Darfur saidə kuru Herraga ngəkta badiwono. Dalilnzədə, Wadai-a Darfur-a indi faranzan nənkam Ciman kunten mbejidəro. Daji lardə Darfurbe wari Wadaibe gojin sə Herraga kərigəro kokkono.

Darfurdə shi nasha kəriwubelan zauro mbərshea. Burwon Darfurye Herraga lewononya, Kazalla Ndoska Kəlanjibedə zauro yaawono. Adəbe dalilnzədə, loktu Darfur kəriwudə suwudənaladən, foto yalabedə musko Darfurbero kozəna nankadəro. Herraye curonya, kəriwudə zauro dunonzəga kozənədə nagadəro Yemanro buruwunzəga hapsəgə bana mawono.

Daji Yemanye sokkudəman askərwanzə banaro Herraro zəwajiwo. Duno askərwa indi adəbelan daji Darfurga zawo. Daji adəgaima Wadailan sadənadəgai Herrawu leza bərnı kura Darfurbero gagagə, Mai Darfurbega kənjiro goza Herraro caado. Adəgaima kuruson Darfurga Herraye sədinzəro fokciwo. Herraye lardəwa indi anyi kəriwutən nasartənzədəbe shiga cotro bəlezə sadi gadeso kənganti karəgənzəro gagə sandiro bətəram yado badiwono. Lardəwa anyi sandima Kanoso, Kasinaso lardəwa afunowabe gade gapsənaso. Lardəwa anyi sammason Herraye nasartə, sandiro haraji gənazəyin saa woson. Suro saadəben awo Herraye kənasarro sədəna nankaro, lardə shiro dunoa wo baro zamandən walwono.

Suro saa mewubelan Herra nasha ilmu-a ləman-a damtə-abelan naga kozənarə dunoawono. Herradə kəryewanzə diyauro walwono sədiwanzə kəriwun zəgantənədə dawun baaro. Adəgai Herra dawu nyamanzəben duwo, kəna lardədəro kargawo. Kəna adə zauro banna ngəwu sədəna: ləman-a jama mewu-a ngəwu loruzəna. Kəna adə kəntagə mewu cipro Herraga layawono. Kəla adəben Mai Ahmad-a Wazirinzə-a Alangoro ngəwu sadə kəna adə lardəlan zəwuro.

Kəna adə zauro Herraga ngaworo kalaksəna. Dalilnzədə Arabiwa kure sawursoro isaində kənədə nankaro raksa isainmbaro walzəna nankaro. Kuru dalil Herra ngaworo waltənzəbedə, am lardəbe ngəwu lorulorutana ləwanwaga kunten nankadəro. Adəgaima Maiye Alangorolan kəna lardənzəlan duwono nyama lardə adinnambe laa shiga Warne - Kashelan bowozaidən kəlado laa shiro Murat gulzaində shi-a yallawanzə-a Herraro kasho. Shi kam Murat adə lardənzə Warne - Kashebelan kənji kam laa shiro Dauda gulzaindəbe. Muratdə kəmanzə Daudaga dunon kozə shiga loruzə askərwanzə mazə kəla Herramelan kasho.

Shi Murat adə na askərwanzəbelan balimiwa dunoa dunoa mbeji. Balimiwanzanzə adə alama ruminna bomso bəndəwu abərensogai. Daji balimiwanzə dunoa dunoa adə saawuro Murat Herraga gərzə lezə Mai Ahmad-a Waziri Kolo-a loruwono. Kuru adəgaima waltə wanjirwa samma loru loruwono. Murat kəlanzəga Mai Herrabero galazə talaawa lardəbero njotkuno fəletəge badiwono. Muratye fannzə sənandənədəbe kattinzədə, bu kammalan dizə sənando. Yallawa Muratbe nəmkaladonzaro duli tiwalsolan betto kalapsa zawin. Murat daji waltə lezə kulowa lardəbe sammasoro konnu tussəgə rəməs konnuye zəwo. Am lardəbe ngəwu Maratro riza nguzagada.

BABU 6

Muratbe Herraro kændenzadə cotro Herraga sediaro cisawo. Kəla Herrabe lagətənzəbelan lardəwa kurelan kəriwuzə zəwu sədianzəro səkkənasodə sammaso kərmai kəlanzabe sawandə napkada.

Muratdə Herraga saa dewuu cipro njigelajinna karga. Amma sokku adəlan Nasarawa Yingəlabə sandi kam indi kalkal hukuma lardənzabə sandiga sunotə fomtaro soluwu kəla Herrabelanna kasho, adə faldə sunzə William kuru adəgaima faldəye Gramsdellan kəlanzaga bowozain. Nasarawa anyi kashonya, fitəna Muratbe sədinga coro. Coronya daji Nasarawaye leza tada Maitu Mai Ahmadbero, “Andiro gursu yor fiwu yiminga, nyiro lenye askərwande lardəndelan kudiye Muratga lorunyen.” gada.

Tada Maitu Mai Ahmadbe adəga kasatsə daji Nasarawa indi lardənzaro walta hukumanza hawaraza, hukumanza ye kasatsə daji askərwa kərsa kərsa Herraro sadə Murat-a kəriwu-a ndəpkata.

Kəriwu adəlan Kazalla kərigəbə shiro capcin Bola gulzaində fuwu gərjinnaro Murat-a askərwanzə-a cotro carwatto. Daji Herraga cabedəgai Nasarawaye muko Muratbelan samogə muko amnza cabero casako. Umar tada maitu Mai Ahmadbe daji gursunza yor fiwu wadətaanadə aduzəwo.

Ngawo lardə kasatsənaben daji Herrawu Umarro fato awanzəbə sado. Sokku muko Mai Umarbero kərmai sasakənaladən, Herra abinzəma baro walzəna - lardəwa sa burwon mukkonzəlandə sammaso tomowuna. Mai Umar, Waziri Mamman Wazirinzəro galazə, lardəga noto badigada. Nasarawa ye lardənza isanaro walgata Williamso, Gramdelso, capcin-Bolaso am duwone sandima Herraga muko Muratten sotoluwuna adəye leza Yingəlaro, Herradə zauro ndənea sa Herraro balau majaa.

Adə Yingəlaye fangononya, wakilwanzə zuwazəgə Herraro kasho kəla Herra sədinzaro diyobelan. Hawar adə Nasarawa Faransasobe fangada. Fangadanya, sandi ye wakilwanza nashadəro zuwajaa. Daji Yingəlaye Faransawu nadəro lezain foduganya, nagadəro kambaiza Yingəlawu Herraro isa najaa.

Amma kawu Yingəlabə Herraro nazaailan burwon kuranza shiro Goldi saində Mai Umarro watiya ruwojiwo. Watiya adəlan Goldiye awo gulzənadə ngai, “Sədinəmro ishe gaayen kəndende adə dalilnzadə lardənde Yingəlabə hukuma andega sanotə ishe sədinəmga noto nankaro. Daji fitəna balan sədinəmga mukondero yikke. Haza Wassalam, wuma Goldi” wono.

Mai Umarbe watiya adə kərazənaan shiye jaawu caino. Awo Maiye jaawuro ruwozənada ngai: “Təmmaro nandiga ardinge lardənyi Herraga mukonndoro yikkəkinbawo. Nandi kərdiwa mijusundə təmmaro nozə Herraga notuwwa. Adə nankaro wuro təliwo nando isəwwaro səlak woltənowo wuma Umar.” Wono. Sokku kura Wakkil Yingəlabə Goldidəye jaawu adə səwandənadən Yingəlaro kam sunotu askərwa zuwagada.

Ngawo askərwa isanaben Goldi askərwa Herraro tamu Mai Umarga duza Wazirin kuntenaro, cicinzaro am gade galagalaada. Sokkudəman Goldibə Herraga sədi Yingəlabero ruwozəgə nadən alam kokkada. Loktu adələn daji Nasarawa faransabə kəla Herramelan kəndə sadində isa Herraro kasharowonya alam Yingəlabə ndarason coro.

Nasarawaye Mai bəlin galazana adə sunzə Mai Musa Gaji. Kawu Nasarawa isa lardə Yingəlabə [Herrabə]? Sədinzaro sadinman, lardəwa fəteso anəmsolan alama Kanoso, Kasinaso, Badənso, Yikkoso sammaso cidinzaro sadəna. Yingəla Herra sədinzəro sədənada tussənyi lardəwa gozəna burwon komtənada samma kəlzə tilojiwo.

Ngawo adə Yingəlaye sədənabelan, lardəwa kada kəlzə lardə falro sədəna adəga Herrakashelan bowono.

Lardə Herranzania kashedə kərye gade gade yaskəro Nasarawaye yakkada. Kərye yalaben Herradina-a Kanodina-a Kasinadina-a Fəlataridina-a kuru adəgaima bəlawə sənana gade gapsənasoga dasawu. Kəryewa indi gapsənada, sandima kərye anəmbe-a gədibə-a wo - Suro kəryewa indi adəben Yikkoso, Badəmso dasawu.

Am Yalabedə ngəwuso Məsələmwa adəgaima am anəmbe-a gedibə-a kombowoso kəristawaso kərdiwa Mujusunso. Amma, Məsələmwa fal fal mbezain. Yingəlabə lardənəzə bəlin Kashabə kəryenzə wosoro wakkil kəndəama zuwajiwo. Kəndəgawu anyi sammaso Goldi kəlanza wujin. Goldi lardə Kashabə dawunzələn bəla bəlin sənandə berninzə kura namgono.

Bərni kura Goldiye sənandəna ade sunzə Herranzania?

BABU 7

Mishonwaye Herrazaniaro kēnde badiyada. Mishonwa anyj isa litariso marantawaso tando badiyada.

Herranzaniaye kəryenzə yalabeladen Maiwanzə alamanna Mai Musa Gajiso, Maiwa musulmwabe gade gapsənaso Mishonwadəro bariyataa kəla wonde marantaso hal nərdinərdiso isa kəryedəlan sadənyi sa. Adə ye dalilnzədə sandi musulmwa adinza ye kuru adəgaima diwalnza ilmu matabe ye mbeji nankadəro. Diwalnza ilmu matabe adə ye Arabimen mazain.

Amma kəryewa gədibeso fətebesoladən Maiwanzasoye Mishonwadəga ardiza, nashadən marantiwa ngəwu sanando.

Yingəla ye kərye yalabelan, koljiso, kaltanso səwandin. Kuruson kəryewa gade gapseənasoyen kokoso, kəndawu cimeso səwandin.

Karewa anyi sammaso Yingəlaro zuwazain. Awo duwone Herrazaniaro kolzaində komtinna awo mbejia baagai. Nasarawa Yingəlabe adə am sələm Herranzaniabero hangal gana zauro gənazaana. Njokkuno bas sandiro fəlezayin. Herrazaniaro kēnde Nasarawabe adə, zauro banna ngəwu lardə adəro sədəna. Dalilnzədə adawa am sələmsobedəga wurza batti sa kaanza dunoajaa.

Marantiwa sanandəna anyi surodən kəndəga Nasara-Nasara bas fulezaain. Kəndəga kam səlembeso sakəliyinba. Saa fyakkəro sunotonya, suro am sələmsobeladen Maləm Nasaraso gana fəlanta badiyada. Maləm Nasarawa anyi ngəwuso kəryewa futebeso, Gədibesolan fəlangada. Adə ye dalilnzədə burwon am kəryewadəbe Mishonwadəbe kasatsa nashadən maarantiwa ngəwu sanandəna nankaro.

Herrazaniabe kəryenzə yalabeladən Maləm Nasarasodə zauro gana, kuru sandi mbejimadə ye ilmunzadə kəske maarantiwa Nasarawabe burwon watanzadəro.

BABU 8

Am lardə Herranzaniabe Nasarawaro rizana. Abiso Nasara gənya sədinbaro sorin. Adəgaima Nasarawa Herrazanialan kasam sasain duwone Maləm Nasara laa shiro Chukwu gulzaində Ambrikaro kəraro lewono. Ambrikadə lardə Nasarawa bulbulbe. Kuru shi kam Chukwudə lardə Herrazaniabe kəryenzə gədiben culuwo.

Daji Chukwuye Ambrikaro letənzə kaldən, Yingəla-a Faransa-a kəriwu badiyada. Daji Yingəlaye kəriwu adəro am sələm Herranzaniabesoga duno dunolan səsəta askərro zuwawono. Askərwa am sələmbe kərigəro lezana anyi alama sandi am dəwu yakkəgai.

Kərigə adəye askərwa sələm Herrazaniabero, Nasarawabe nəmlagənza-a nəmtəwuraanza-a fəlejiwo. Am sələm Herrazaniabe kərigə adəlan ashe am bəl bəl anyi abimalan am sələmsoga kozanyiro asuada, kərigə adə bana askərwa Herrazaniaben Yingəlaye daji Faransaga zəwu, askərwa Herrazaniabe fatoro walgata. Fatoro walgatanya askərwa lardəwa Nasarawabe soruna anyi am lardəbero Nasarawabe nəmlagənza-a nəmrowuranza-a hawarajaa. Loktu adəlan daji Chukwu kwa Ambrikaro kəraro lezanadə ye kəranzə dazə fatoro ashir Nasarawabe Ambrikalan cotro nozə walgatə. Dalilnzə maaranta Ambrikabeladən maajirwa Nasarawabe ngəwuga tuskata kərazəna.

Gonyizə kadionyama daji cida səwandə hatta shiro mato sado. Chukwuye ilmu səwandə walgatənyama daji am Herranzaniabe cotro faida ilmubega asuwada.

Ngawo saa ganabelan Maləm Nasaraso gana ngəwutə badiyada suro lardəben.

Daji lardə gədiben Maləm Nasara Chukwu suluwunadəgai, kərye yalabeladə yen Maləm Nasara kura fal culuwo.

Maləm Nasara adə Yingəlan kərawono, kuru sunzə Ali Ahmad. Ngawo adəben daji Herrazaniabe kəryewanzə sammason Maləm Nasara dunya notə nozanaso soluwo.

Amma adə yaye yaladənga am jili anyi ngəwu bawo. Daji am anyi futu duwonyi Nasarawa Yingəlabə adəye sandiga ngatsaində asuwada. Daji burwo salaklan awo am sələm kərazana alama Chukwuso, Ali Ahmadso amanza gade gapsanaso sadənadə, kəla adawa Herrazaniabe alwusu baaro diyobelan. Dalilnzədə adawa Herranzaniabe ngəwuso hal Nasara Nasaraye zəwuna nankadəro.

Nduso kəndəgazəga wazə kolzə hal Nasarabe kəlaro gozəna. Daji adə Chukwu kuwa duwonyi shima awo anyiga burwozə asuzənadəye wono: “Jama lardəbeso ndu yaye fanzə, wande adanzaga kolzanyi. Dalilnzədə kam adanzə baadə shi suro kamsobelan bawo. Adawa kaandedə Nasarawabedəro mbauzənyi kuru kotəman kozəna. Jamaso tangnowo kam adanzə kolzə ada kam gadebe gojiya, kam adə ba kəlanzəga kənji am gadebero sədəna, adə nankadəro nadiye adawandoro kərtəgənowo”. Wono. Chukwuye adə suro Jaridaben bakkono, jamaye soru nankaro. Chukwuye adə cidonya, daji Nasarawa kura alama Goldiso amanzəsobe shiga sata fərsənariro sakko.

Chukwuga kəla adəben fərsənariro sakkonya, daji Maləm Nasarawa gapsəna alama Ali Ahamadso fitəna sasango.

Kəla fitəna adəben Nasarawaye dolenzaro chukwuga fərsənarilan sotoluwo. Ngawo chukwu kolzanaben daji kuru shiya walta jama na tilon sapsə manajiwo. Suro mananzə adəben wono: “Jamaso awo fal adəga nandiye ruiyowo. Awo fal adə, shima futu andiga Nasarawaye ngatsaində wo. Nyama lardəndebe sammaso lardə Nasarawabero lejin. Kuru ngawo adəben karewanza andero zauzauro sakkaladəyin. Adə maanzadə ande kam sələmdə hangal kəskea gulza. Adə nankaro ndu yaye lezə kare Nasarawabe suro kasuwuben warzə.” Wono. Jamaye “mana adə jire, mana adə jire.” Sa daji gurzamwa lardəbe kasuwuro gagagə yimdən karewa Nasarawabe ngəwu wargada. Adə Chukwuye sədonya, daji cabedəgai shiga fərsənariro sako.

BABU 9

Chukwu fərsənariro kargawonya maləmwə am sələmbeso Jamibe siyasabe gade gade indi kokkada. Faldə kərye yalabelan kuru Ali Ahmad kuranə wo, katiwunə Bukar Shamsham. Jamiya siyasabe adə sunə samno yalawube. Jamiya faldəye kərye am gədi-a fəte-abe fakta sadə. Jamiya adəbe kuranədəro, Dr. chukwu fərsənarilan duwo shiga kuraro kargada. Jamiya chukwube adə sunə, Jamiya Herrazania Ngawartəgəbe.

Jamiyawa indi adəbe nyanzadə lardə Herrazaniabe ngawartəgə - mukko Nasarawabelan mowun muko amnə cabero yikko. Adə sadonya tussənyi Chukwuye fərsənarilan suluwo. Ngawo suluwunabelan daji jamiyawa indi adə shawari sado. Shawarinza adə kəla jamiyawa indi futu kəla kəla lardədəro kərmai kəlabə kudo nankaben.

Daji jamiyawa indi - Samno Yalwawube-a (S.Y.) Jamiya Herrazania Ngawartəgəbe-a (J.H.N) shawari adəlan shawarta Nasarawa-a ci fallan yoksai sa.

Ngawo shawari adə sadənabelan daji kurawa lardəga ngawartəgəbe Chukwu-a Ali Ahmad-a hukuma Yingələbero burwunzaga hapcaa - kəla Herrazaniaro nagandəro kərmai kəlabə cobelan. Sokku siyasawu kura kura indi anyiye burwunzaga hapsaanaladən, Yingəlaye ngəlaro cissəgənyi.

Adə yaye, siyasawu Chukwuso, Ali Ahmadso təmanza gotaro waada. Ali Ahmadye wono, “Awo diminna mowonjinba nəm koltədə hangel ba. Adə nankaro halnde lardə ngawartəgəbega kolnyenbawo, yirgaiyen gənyiga.” Chukwuye suro jaridabelan wono, “Yingəlaye halnde lardə ngawartəgəbero cistaa baanzadə andero dunondero duno səra. Cotro tarai cinyowo danyowo lardə ngawartəge nankaro.” Wono. Jarida Manawa anyi surodəndə, Nasarawaye ladoro dapkada. Kuru adəgaima ndu yaye kam mukonzən jarida adəga soriya sata sarerin au haazain sa Goldisoye mamaria sasako. Adəbe ngawolan, wono Yingəlaye ndu yaye Herrazanianalan mana lardəga ngawartəgəbe manajin fanjiya sətəsəryerin wono.

Yingəlaye adəgairo Herranzaniaro bariyatəgənya, Herranzaniawuye abimaro gonəm gənətəro waada. Dalilnzadə askərwa am sələmbe leza Faransalan Yingəla nankaro kəriwu sadənadə saawuro Nasarawaro am sələmsoye ritəro waada. Dalilnzadə burwon gultənədəgai, kəriwu Faramsabeladən, am sələmsoye ashir Nasarawabe ngəwu foduzana - nəmlawunzaso, nəmtuwuraanzaso. Adə nankaro daji sokku Nasarawaye Herrazaniaro baritaanadən, abimaro gonəm gənətəro waada. Ba sandiga burwoza salina

Adəma tokro kolləmi yaye, Maləm Nasarawa siyasawu anyi ngəwuso lardə Yingəlabeso, Ambrikabeso ngəwun leza fofomza isana. Adə nankaro siyasawu anyiye Nasarawa cotro salə dazəna saawuwa kəlabə komtəna anyi nankaro.

Adə waazənaben kawu gana laa adə, dunya kajiri, fitəna naga kozənaro sado kəla kərmai kəlabə matabelan. Suro fitəna adəben, Nasarawa ngəwu zau fanzana. Ngawo adəben, Herranzaniawuye Nasarawaro bariyataa, kəla kərmai kəlabə Yingəlaye cinyiga halnza fitənabe adə dawarzainba sa.

Ngawo adə am lardəbe sadənaben, cabedəgai Chukwuye waltə Jaridawuro manajiwo, “Nasarawaye suro jaridabelan mana lardəga ngawartəgəbe mananyeiya jaridadəga ladoro dapsaisa nyatənzadə ye dalilnzadə, wande am lardəbe kuwamala kəra kəraza halnza nəmzaləmbe adəga asuzanyi nankaro. Ande ye rangnye cindeaa zangnyembawo illa lardə yandəbe-a ngawartigiya.”

Adə Chukwuye jaridan manazənabe ngawolan, daji siyasawu lardəbe kura kura Ali Ahmadso, Chukwuso amanzaso sapta sarapta hawargata. Shawarinza adən, cabedəgai Yingəlaro buruwunzaga hapcaa kərmai kəlabə sadə nankaro. Ada sodonya daji Yingəlaye dolenzəro kasatsə Herranzaniaro suro saa falbelan wadə gozə kərmai kəlabə cinsə. Daji adəlan duwone fitəna suro lardəbedə gana laa fuluatə. Adə am Herranzaniabe na Yingəlaben fantənzadə zauro sandiga kurnozəgəna.

BABU 10

Ngawo adə Yingəlaye sədənaben tussənyi Jamiya Herranzania Ngawartəgəbe (J.H.N) Wakkilnzə ngawo chukwube sunzə Femidəga loruada. Loru wkkil Femibe adə, kəladən mana kada sadəna. Am laasoye Nasarawa shiga loruza ada. Kuru am laasoye lorunzə adə am Herranzaniabe bas sado kəla wande fuwunzaro kozənyibelan.

Adəgaima mana adə am lardəbeso manazain duwone dare Femidə am Herranzaniabe shiga loruzaro tawatcaa. Ngawo adə tawatsaanaben, daji siyasawu lardəbe kura kura Chukwuso, Ali Ahmadso Jamiya laa sunzə Mane Rui Tai (M.R.T) sa koksa kəla səli sadə kam Femiga loruzəna kəntaben.

Maitu Femidə shi kam kasadəa lardəbe ye kuru lamar Herranzaniabe fuwutəgəro, cizə dazəna ye. Ngawo Mane Rui Tai (M. R. T) koksanaben, daji tussənyi leza səli sadə am Femiga loruzanaga sawandə sata.

Am satana adə sandi indi. Am indi satana adəye gada sandiga kam laa kura lardəbe sunot ə leza Femiga fanzən lorugada ada. Amma kuru amdəye walta gada sandiye raksa siyasama adəbe sunzə gulzaiwa ada.

Darewa lardəbe awo sadənyi bawo, am adəye su kam Femiga səkkə loruzanadəbe gultəro waada. Daji Ngawo kəntagə yakkəben am indi adəga rojaa.

Ngawo adə sadənaben am MRT masoye səlinzaga kəla fuwunga gərjaa. Adəgai duwone leza am səli sadin adəye Wakkil samno yalabe (S.Y.) sunzə Bukar Shamshamdəro ayawu adəga kərjaa. Kərjaanyama, am wurawa Jarniyadəbe adə təmmaro mowonjinba ada. Amma adə yaye am MRT masoye, Bukar Shamsham sata gurbuləmro sako. Ngawo adə sadənaben shiga shararam kura lardəbelan ngəlinzəro saryero.

Adə waawononyama, daji indi kate Jamiyawa lardəbe J.H.N - a S.Y.-abero ngəs kargawo. Adə waazənabe kawu yakkədə Jamiyawa indi adəbe amnza tai daza luwala sadə amnza loru lorugada. Luwala adə am lardəbe sadonya, caman Yingəlaye majin duwone mafiaro kadeo kərmai kəlabə suro saa falben cin sə wadəro gozənadə, cinbawo wono. Dalilnzədə am lardəbedə katenzan tawaa bawodəro, wono. Yingəlabə adə manazənabe ngawon, daji Herranzaniabe kəmaskinzə (shidə kambe) shiro Lukumania saindəye kuranzə shiro Dr. Penet gulzaindəye Lamar Herranzaniabe adəro ci səkkə am wurawa Jamiya lardəbe kura kura, Ali Ahmadso, Chukwuso wakkilwa gade sənana gapsənaga lardənə Lukumaniabe bərninzə kuradəro sandiga soloro bowowono.

Dr. Penet Lukumaniabe kēla lamar adāben cizā dazā, Jamiya indi Herranzaniabe adāga solowono. Ngawo solotanaben, S.Y.-a J.H.N.-a kuwan fuwulan ci foksa suro tilon dasawin ye kuru adāgaima ci tilolan Nasrawaga mbēlzain sa tawatcaa.

Ngawo adā sadānaben Ali Ahamad kura samno yalawube fatoro waltinlan, lardā kam sēlēmbe jili Lukumaniabedāgai shiro Fiskalin gulzaindāro dazāgā kura lardādābe Dr. Kobinaga suro.

Kura lardā Fiskalinbe, Dr. Kobinaye wono, “karāgā-a ci-asolan Herranzaniabe am wurawunzā lardāga ngawartāgābero gogayyena. Ala lamarndo adālan nagadāro zāwaptānowo.” wono.

Ngawo Fiskalinro dazāgānaben, Ali Ahmad fatoro kadeo. Sokku adālan Chukwuye ziyara jili Ali Ahmadbedāgai lardā gade gade indiro ziyara saadā fatoro walgata. Lardāwa Chukwuye lezāna woso Herranzaniabe kērmai kēlabero mbēltanzādā halalnzāro asuzana.

Dr. Penet Lukumaniabe futamelan, ngawo jamiawa indidā kēla kēlanaben, Chukwu-a Ali Ahmad-a am wurawa sādianzabe gade gapsēna-a Yingēlaga shawari sadin sa Yingēlaro fargada, kēla leza cotro Yingēlabe suro saa falbelan kērmai kēlabe cindāga tawattāgāro. Awo duwo am Herranzaniabe mazain adā, suro kawu ngai, kēntagā inyi ngaibenro kērmai kēlabe tawattāgā mazain. Yingēladā Alabeman suro saa falben cin sē namgono - saadā dajiya, kēntagā indilan cin gulzānyi.

Zāpsanabe wazānanzāa, shawari badigada. Gade gade indiro shawari sado. Suro shawari adāben, daji Yingēlaye cotro tawatsāgā suro sa 1960be kēntagānzā septembabe kawunzā dewua kērmai kēlabe cinsā. Adā sadānabe ngawolan, am wurawu Herranzaniaga ngawartāgābe fatoro fargada.

Ngawo wa1tanzabelan wakkil samno Yalawube (S.Y) sharaza cinoworo saryerānadā shawarta biwunzā bawo sa wigada. Am lardābe sammaso karāgānzā kēji, kambetānzā isēna nankaro. Nasarawa Herranzanialan kare sapta badiyada.

BABU 11

Ngawo kəntagə araskəben Nasarawa cida kura kura hukumabe sadin ngəwuso cidanzaga muko am sələm sələm lardəbero sasakə lardənzaro walta badiyada. Hatta lardəlan wanjirwa kam sələmbeso gala galaada.

Ngawo wanjirwa galazanaben jamiawa lardəbe sandi indiso J.H.N-a S.Y.-a kəreno sada samno Yalawube zəwu, Ali Ahmad Waziri lardəbero galaada. Dunya lətəlinna bəne talauro wazəyingadə shima kəntagə Septembabe kawunzə diyau wo suro saa dəwun yor ləgarin firaskənbəlan. Yim adə shima yim kərmai kələbe wo. Abiso dawarzana wujir adəro. Mai Yingələma shi kəlanzə ishinba amma wakkilnzə isə shiga wakkiljin. Adəgaima am wurawa kura kura ye ngəwu isana wujir adəga hadartəro.

Dunya sa uwu suwabe kal kal 4 septemba 1960lan alam Yingələbe cotro casawo. Kuru loktudəman alam Herranzaniabe kokkada. Sokkudəman kuru taye lardəbe bakkada.

Shamangal bərnyi kura Herranzaniabe shilan wujir adə sadində sammaso zayezayezana. Dunya sa tullurdə nduso kurisnzəlan napsəna. Daji Ali Ahmad kura duwone shima waziri lardəbe wodə cizə dazə jamaro kawulinzə kəratə badijiwo. Adə awo gulzənawo. “Jama Herranzaniabe - kamuwaso kwawaso, am kərmai kələbero mbəltanaso, kusotowa kura kura isanaso, nandi sammasoro salam su hukuma kambe Herranzaniabelan.

Kawu 4 septemba 1960 shima yim kərmai kələbendebe wo. Ku saa fiwu kal kal Nasarawa Yingələbe lardəndero isa andega noto badizənadə. Nasarawa anyiro askərnyena, kəla awowa ngəwu zamanbe lardəndero sawudənadəro. Awowa anyi alama maarantaso, injin kazəmu saatəbeso, waya manəbeso radio wo.

Awowa anyi baro walwonoga, lardəwa bərənlan diyanbega zəmatənde zau. Amma yaye Nasarawa adəye, nəmfasik-a nəmzaləm-a, njetkuno-a saudənadə ye njestinba duwo. Sandiye adawandega lawuro sadəna, adəgaima nyamawandega fuluzanasodəye, abadaro tigə gargamndəbelan kungu kura gənazəna.

Adəbe ngawolan Dr. Penet, kura lardə Lukumaniabe-a kuruson Dr. Kobina kura lardə Fiskalinbe-a am wurawa lardə gadebe andega lamarnde adəlan banazanaso sammasoro askərnyena. Yingəla-a nəmkamnde dunoayyen, napta sawa sawabelan nəmkam kələndebega gəzazaiwaga.

Kuru adəgaima lardə nəmkam kələndebega ardizənawoso sawaro wanyenba.

Kərmaadə baitumbalndelan kunguna ba. Awo duwone Yingəlabə andero kolzənədə Alabeman £36,000 njang. Saawu adəbero baitumbal dunyabero burwundega hapkəgənyena andega ardizəna bana sədinsə, wadə gozəna.

Ngawo adəben, kuru nasha auragaljaben Lukumaniabə tələwundero musko səkkinsə wadəro gozəna. Andə sədi lardəndəbe dunoa linta. Adə nankaro kawu duno adə mbusshindəro shiga riwanyen.

Kuruson litariwande, kurwunbe kərmaaro lardənden dasawunadə zauro andega sətənyi. Suro lardəndə adamgana miliyon 15 belan Alabeman litari mewu njang. Adə nankaro litari lardədelan yiraiyen. Adəgaima liyitawa lardə gadelan manyen. Awowa anyi nagadəro matadə wajib.

Daji ngawo adəben nasha ilmuben cinyiye tarai danyiyen nəmjahil luwalatəro. Maarantawa ngəwu garnyen. Dare salakro, Majilas Afrika Tilotəgəbero (MAT) askərnyena, nəmkamndega arditənzəben. Adəgaima kuru Majilas Dunyabero (M.D) askərnyena nəmkamnde arditənzədəro. Ala nələfa ngəwu-a kawu kuruwu-a nyama-a, arzəgi ngəwu-a lardəndəro co. Amin!

Ngawo adəben dunya kajiri Ali Ahmad gumnawa kəryebe-a wanjirwa-a galazə lardə noto badiwono. Abiso mukko am lardəbero woltəna. Gumnawa galazana anyi sandima:

[1] Barranzə, Abubakar Musa, Gumna kərye Yalabə.

[2] Barranzə, Adeboji Adebola, Gumna kərye Futebe kərye Gədibə.

Ngawo adə sadənaben daji am wurawa lardəbe saa indi woso kərero kəndəro tawatkataa.

BABU 12

Lardə fuwutə badizəna. Nasha auragaljabelan, lardədə hatta capca indiro riwa səwandinso walzəna. Koljiso, kokoso, argəmso lardəwa gadero sakkaladəyin. Ngawo adəben kunguna duwone awowa anyi saladənadən, awowa faidaa faidaa alama turokta barebeso bəndər Nasaraso Maləmwə auragaljabesoro mazain.

Kuruson kunguna baitumbal dunyabe lardədəro təgərzəyin sə wadəzənədə ye ba sandiro təgərzəgənaso. Kunguna adə alama tagadir fam miliyon araskəgai.

Kunguna adəlan, hukuma Ali Ahmadbe maarantiwa ngəwu sənandəna. Kunguna adəlan litari gade gade kada garzana. Ngawo adə Ali Ahmadye sədənaben, diwalwa matobeso ca burwolan ngəwuso kalo fizanyidə ngəwuso kalozana. Adəgaima maləmwə nzundəa bərsənga saptəben mamaza saudəna kəla sədi sapnəm nyama sədilan mbejiga fandoben. Nasha adəlan Herranzania kənasar sədəna dalinzədə, maləmwə adəbe sapsa kəndagə sawandəna.

Herranzania sədiya Ali Ahmadben, suro saa ganabelan, nasha nyama lardəbe-a, ilmu-a, naptə jamabe fuwutəgəbe-alan zauro fuwuzəna. Hukuma lardəbe fuksa wargada - kərye yaskəsolan kəreno sado. Kəreno sodonya, cabedəgai Ali Ahmad waziriro gowada. Amma daji Gumna kərye gədibe Dr. Chukwudə kura lardəbero (President) gowada.

Suro karno adəben ləwala ngəwu sadəna. Ngawo adəben jilyi banataso, kunguna hukumabe kumbusodə zauro ada kərizəna. Saawu adəbero suro lardəben tawaaso zəwuro.

Waziri lardəbe, Ali Ahmaddə shi kam kanadiya ye kuru kam letəgəram dunyabe nozəna ye, adəgaima abima shawari amsobe baro sədimba. Suro kanadinzəben, shiwalwa lardəbe ngəwu baro sədəna. Ali Ahmaddə lardənzə nzasaro cizə dazəna. Adə nankaro, am lardənzəbero futə herbelan dasawusə awo ngəwu sədəna. Adə yaye risaso, yaana banatasodə fuwujin wonya ngawozənyi.

Adə nankaro daji yim Talagəa fajar hukuma Ali Ahmadbe askərwa lardəbe halakkada. Ali Ahmadso, Dr. Chukwuso, Adeboji Adebolaso Abubakar Musaso ammaso luruwada. Am hukuma Ali Ahmadbe halaksanadəbe kazaadalanzədə sunzə Kanar Obenezə Okala. Daji Kanar Obenezə Okalabe sokkudəman gumnawanzə gala galazə lardəlan hukuma Sojabe kokkono. Kanar Obenezəbe gumnawanzə galazəna anyi sandima:

(1) Majo Usman zakari - gumna kərye yalabe.

(2) Kanar Adebayo Adesina - gumna kàrye futebe.

(3) Capcin Emason Chuku - gumna kàrye gədibe. .

Gumnawa anyi fuwu kura lardəben kashi zawu cidanzaga kalkalro sadin sa kàryenzaro hapkata. Adəgaima wazənanzəa Kanar Obeneza Okalaye wanjirwa bəlin bəlin galawono. Kura lardəbe, Kanar Obeneza - Okalabe wono “Am kərmailan sandiga səsəlzəna anyi abimaro faidaənyi. Kunguna ngumzaro sapta-a risa-a jiliyinza banata-a bas gənyiga awo nozana bawo” Adə nankaro, daji Kanar Obeneza Okalabe lardəro wadəjio, shiye lardənzəlan jire ganaso, risaso, sammaso baro sədinsə.

Daji.